

EBÜ SEVR

olduğunu söylemiş, Nevevî de sika olduğunda ittifak bulunduğunu kaydetmiştir. Süfyân b. Uyeyne, Vekî b. Cerrâh, Abdurrahman b. Mehdî gibi meşhur hadisçilerden hadis dinlemiş; Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce, Ebû Hâtim er-Râzî gibi birçok meşhur muhaddis de kendisinden rivayette bulunmuştur.

Fıkıh ilmini önceleri Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'den, Şâfiî Bağdat'a geldikten sonra da ondan öğrendi. Böylece "ehl-i re'y" olarak bilinen Iraklılar'ın fikhî ile "ehl-i hadis" olarak bilinen Hicazlılar'ın fikhîni kendisinde birleştirmiş oldu. Fakat onda Şâfiî'nin tesiri daha ağır basar. Ebû Sevr, re'y'i tamamen terkmemekle birlikte hadis ekolüne mensup müctehidlerden sayılır. Fıkıh sahasında da çok talebesi olmuştur. Dâvûd ez-Zâhirî, Ahmed b. Yahyâ el-Bağdâdî, Ca'fer b. Muhammed el-Hayyât bunlardandır.

Şâfiî'nin önde gelen talebelerinden ve onun kadîm mezhebinin (eski görüşlerinin) râvilerinden oluşu, İbn Hallikân ve Tâceddin es-Sübkî gibi bazı Şâfiîler'in Ebû Sevr'i kendi mezheplerinden saymalarına sebep olmuştur. Ancak onunla Şâfiî arasındaki münasebeti bir talebe-hoca münasebeti olarak değerlendirmek daha doğru olur. Nitekim İbnü'n-Nedîm, Kâdî İyâz, Burhâneddin İbn Ferhûn, Abdülhay İbnü'l-İmâd gibi pek çok biyografi yazarı, Ebû Sevr'in müstakil müctehidlerden olduğunu ve kendine mahsus bir mezhebi bulunduğunu açıkça ifade etmişlerdir. Râfiî ve Nevevî gibi meşhur Şâfiî âlimleri de bu kanaatte olup onun müstakil görüşlerinin mezhep içerisinde bir farklı görüş şeklinde değerlendirilemeyeceğini belirtmişlerdir. Ebû Sevr mezhebinin esas olarak Şâfiî mezhebine yakın olduğu söylenebilirse de bu husus ikisinin aynı mezhep olduğu anlamına gelmez. Ondan ulemânın çoğunluğuna muhalif ve şâz kabilinden bazı ictihâdî görüşler de nakledilmiştir (meselâ bk. Sübkî, II, 77-80; Muhammed el-Hudârî, s. 187).

Diğer birçok mezhep gibi Ebû Sevr mezhebi de fazla taraftar bulamamış ve uzun zaman yaşayamamıştır. Bununla birlikte IV. (X.) yüzyılın sonlarına kadar Azerbaycan ve Ermeniyeye bölgesinde çok sayıda müntesibinin bulunduğu nakledilir.

Ebû Sevr'in fıkıha, sünneti müdafaaaya, İmam Malik ve Şâfiî'nin ihtilâfları ile Kur'an ahkâmına dair kitaplar yazdığı rivayet edilir. İbnü'n-Nedîm, *el-Mebûsûf*

fi'l-fıkḥ adlı bir eserinden bahsetmektedir (*el-Fihrist*, s. 265). Ancak zamanımıza kadar gelen herhangi bir eseri bilinmemektedir. Mukayeseli fıkıh kitaplarında, tefsirlerde ve hadis şerhlerinde dağınık olarak yer alan fikhî görüşleri, Sa'dî Hüseyin Ali Cebr tarafından hazırlanan bir yüksek lisans çalışmasına konu edilmiş ve bu çalışma *Fıkhü'l-İmâm Ebî Sevr* adıyla neşredilmiştir (Beyrut 1403/1983).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Tecdüdü), s. 265; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, VI, 65-69; Nevevî, *Tehzîb*, II, 200-201; İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 26; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 512-513; a.m.f., *Mizânü'l-İ'tidâl*, I, 29-30; Safedî, *el-Vaift*, V, 344-345; Sübkî, *Tabakât* (Tanâhî), II, 74-80; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, I, 118-119; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Ömer), s. 223; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 93-94; Sezgin, *GAS*, I, 491; Muhammed el-Hudârî, *Târîhu't-tesrî'el-İslâmî*, Kahire 1390/1970, s. 186-187; Hayreddin Karaman, *İslâm Hukuk Tarihi*, İstanbul 1975, s. 99; Muhammed b. Hasan el-Hacvî, *el-Fikrû's-sâmî fî târîhi'l-fıkḥi'l-İslâmî*, Medine 1397/1977, II, 17-18; Sa'dî Hüseyin Ali Cebr, *Fıkhü'l-İmâm Ebî Sevr*, Beyrut 1403/1983, s. 51-101; F. Kern, "Ebû Sevr", *IA*, IV, 49; J. Schacht, "Abû Thawr", *EI²* (İng.), I, 155.

MUHSİN KOÇAK

EBÜ SUFRE

(أبو صفرة)

Ebû Sufre Zâlim b. Serrâk
b. Subh el-Ezdî el-AtekiTanınmış emîr ve Horasan Valisi
Mühelleb'in babası, şahâbî.

Uman'la Bahreyn arasındaki Debâ'da yaşayan Ezdliler'dendir. Adının Kâtî', babasının adının Sârik olduğu da söylenmektedir. Ateki nisbesini Ezd'in bir kolu olan Atîk'ten almıştır. Bazı Şii kaynakları onun aslen İranlı olduğunu kaydederek. Kabilesi İslâmiyet'i kabul ettiği zaman Medine'ye gönderilen heyet içinde o da vardı. Ebû Sufre uzun boyu, iri cüssesi, güzel yüzü, fasih konuşması ve sarı renkli uzun elbisesiyle Resûl-i Ekrem'in dikkatini çekti; biat etmek üzere yanına geldiğinde kendisiyle ilgilendi ve adını, sarı renkli elbisesinden dolayı "Ebû Sufre" olarak değiştirdi. Bir rivayete göre ise on sekiz oğlu ve Sufre adında bir kızı olduğunu söylemesi üzerine Hz. Peygamber ona bu künyeyi verdi. Kendileri gibi Ezdli olan Huzeyfe b. Yemân'ı, başka bir rivayete göre hemşehrileri Huzeyfe b. Mihsan'ı (Yâkût, II, 435) onlarla birlikte zekât âmilî olarak gönderdi. İbn Abdülber, Ebû Sufre'nin Hz. Peygamber zamanında müslüman olmakla beraber

sözü edilen heyetin içinde bulunmadığını, on çocuğuyla birlikte Hz. Ömer'in (bazı rivayetlere göre ise Hz. Ebû Bekir'in) yanına geldiğini söylemektedir. Onun Asr-ı saâdet'te küçük bir çocuk olduğunu ile ri sürenler de vardır (aş. bk.).

Hz. Peygamber'in vefatından sonra zekât vermeyi kabul etmeyerek irtidad edenlerin arasına Ebû Sufre'nin kabilesi de katıldı. Halife Ebû Bekir onların üzerine İkrime b. Ebû Cehil kumandasında bir ordu gönderdi. Müslümanlarla savaş giren kabile mensuplarının çoğu bu savaşta öldü. Kananların bir kısmı Medine'ye, bir kısmı da başka yerlere gönderildi. O sıralarda Ebû Sufre'nin henüz bülüğa ermemiş bir çocuk olduğu, Hz. Ebû Bekir'e teslim edilmek üzere Huzeyfe b. Yemân tarafından Medine'ye gönderildiği de söylenmektedir (İbn Sa'd, VII, 102; İbn Hacer, IV, 108). Ebû Sufre yeniden İslâmiyet'e dönünce halife onu serbest bıraktı. Kabile halkının bir kısmı tekrar Debâ'ya dönerken Ebû Sufre'nin de aralarında bulunduğu başka bir grup Basra'ya yerleşti.

Ebû Sufre'nin Hz. Ebû Bekir ve Ömer'le görüşmeler yaptığı, çocuklarıyla Hz. Ömer'in huzuruna çıktığı zaman, daha sonra Basra'yı Hâricîler'e karşı koruyacak ve Horasan valiliği yapacak olan en küçük oğlu Mühelleb'i halifenin beğendiği ve, "Bu senin çocuklarının önderidir" dediği kaydedilmektedir.

Basra'da vefat eden ve cenaze namazı Hz. Ali tarafından kıldırılan Ebû Sufre'nin ölüm tarihi bilinmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkîdî, *Kitâbü'r-Ridde* (nşr. Yahyâ el-Cebûrî), s. 55-57, 59, 201; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 399; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 367-368; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 101-102; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 109-110; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, II, 435-436; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, III, 103; IV, 379; VI, 174; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 108-109; Abbas el-Kummî, *el-Künâ ve'l-elkâb*, Beyrut 1983, s. 97-99; Reckendorf, "Ezd", *IA*, IV, 430.

RAŞİT KÜÇÜK

EBÜ SÜFYÂN

(أبو سفیان)

Ebû Süfyân Sahr b. Harb b. Ümeyye
(ö. 31/651-52)Kureyş kabilesinin reislerinden,
shahâbî.

Hicretten elli yedi yıl önce (m. 565) Mekke'de doğdu. Bedir Gazvesi'nde öldürülen oğlu Hanzale'den dolayı Ebû Hanzale künyesiyle de anılır. Annesi, Hz. Pey-